

ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В умовах ринкової економіки банки мають надзвичайно великі можливості впливати на економічні процеси як позитивно так і негативно що зумовлює необхідність регламентації їхньої діяльності. Ефективна система регулювання діяльності банків потрібна і самим банкам тому що успіх їх діяльності залежить від довіри до них з боку суспільства адже банки на відміну від інших економічних суб'єктів ринку містять у собі підвищену загрозу дестабілізації власної діяльності і провокування загальноекономічної кризи, що пояснюється самою природою банків специфікою їх діяльності. Так власний капітал банків становить невелику частку у їхніх сукупних ресурсах оскільки банки працюють головним чином за рахунок залучених коштів великої кількості вкладників. У зв'язку з цим платоспроможність і ліквідність банків є поняттями відносними вони базуються на припущенні що вкладники не вилучать свої кошти з банків одночасно. Проте економічна ситуація в країні може скластися у такий спосіб що ймовірність вилучення коштів значної кількості вкладників з банків стане реальністю і банки, що опинились у цій ситуації можуть збанкрутувати. Банки-банкрути тісно пов'язані з іншими банками через систему міжбанківських зв'язків будуть не здатні виконати свої зобов'язання перед вкладниками перед іншими банками, що потягне за собою цілий ланцюг банківських крахів. Наслідком цього може стати порушення грошового обороту з ризиком перейти у кризу банківського сектору, а потім і в загальноекономічну кризу країни. Саме тому регулювання діяльності банків їх ліквідності та обсягів резервів є надзвичайно важливим та необхідним завданням.

Державне регулювання банківської системи України має бути спрямоване на створення нормативно-правового поля діяльності комерційних банків, побудову системи взаємозв'язків та взаємозалежності між державними органами влади при реалізації фіскальної та монетарної політики формування конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи за умов світових інтеграційних процесів, здійснення ефективного та своєчасного нагляду за дотриманням чинного банківського законодавства банками України, забезпечення своєчасного реагування органів влади на нестабільність економічної ситуації в країні.

Початок 2008 року характеризується економічною кризою, яка була спричинена економічними наслідками світової фінансової кризи. метою нейтралізації впливу зовнішньої фінансової кризи та забезпечення стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників та кредиторів банків, НБУ видав Постанову «Про додаткові заходи щодо діяльності банків». Національний банк для регулювання ліквідності проводив наступні операції: рефінансування, депозитні операції, операції на відкритому ринку з державними цінними паперами та надав стабілізаційні. Та для покращення механізмів та інструментів регулювання грошово-кредитного ринку було прийнято нове Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України.

Було застосовано наступні заходи:

- ✓ операції з рефінансування (постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт) кредити рефінансування строком до 90 днів.
- ✓ -операції репо (операції прямого репо, операції зворотного репо)
- ✓ операції з власними борговими зобов'язаннями ,депозитні сертифікати овернайт та до 90 днів)
- ✓ -операції з державними облігаціями України.

Національний банк здійснює рефінансування банків за процентною ставкою, що не нижча, ніж облікова ставка Національного банку і яка протягом дії кредитного договору не підлягає коригуванню. Проведення операцій з рефінансування банків здійснюється за допомогою програмного технологічного забезпечення «Кредит Лайн». Основним видом операцій із підтримки банківської ліквідності в Україні є рефінансування банків терміном до 90 днів шляхом проведення кількісного та процентного тендера, повідомлення про який щотижня надсилається банкам засобами електронної пошти. Розподіл кредитів під час проведення кількісного тендера здійснюється відповідно до поданих заявок до закінчення суми, яка запропонована на цей тендер. Якщо запропонованої суми недостатньо для задоволення всіх заявок банків, то кошти за оголошеною ціною розподіляються між усіма банківськими установами пропорційно до поданих заявок.

Ще одним із важливих інструментів для підтримання НБУ короткострокової ліквідності комерційних банків в національній валюті через постійно діючу лінію рефінансування є кредити овернайт. Обов'язковою умовою для подання банком заявки на одержання кредиту овернайт є укладення на поточний календарний рік відповідного генерального кредитного договору. Крім цього, умовою розгляду заявки банку на одержання даного кредиту є його згода на застосування Національним банком режиму блокування коштів на кореспондентському рахунку банку-позичальника в сумі наданого кредиту та

процентів за користування ним на строк до його повернення. Повернення банком кредиту здійснюється наступного робочого дня до визначеного часу одночасно з процентною платою

У зв'язку з фінансовою кризою 2008-2009 років Національний банк України, як інструмент рефінансування використовує валютні свопи. У світовій практиці такий підхід застосовується в разі, коли у банків не вистачає державних цінних паперів для операцій рефінансування. За таких умов іноземна валюта практично є формою забезпечення. Валютний своп призначений для покриття короткої позиції, позика цінних паперів, спеціальні репо, як механізм запозичення певної валюти. Деякі центральні банки користуються свопами як засобом забезпеченого позичання національної валюти, розглядаючи іноземну валюту як форму забезпечення. Відповідно до типового контракту з валютного свопу Нацбанк обмінював банку певну суму іноземної валюти на національну за спотовою ціною та гарантував проведення зворотної операції на певну дату в майбутньому. Деякі центральні банки користуються свопами як засобом забезпеченого позичання національної валюти, розглядаючи іноземну валюту як форму забезпечення. У 2008 році для підтримання ліквідності банків Національний банк України здійснив операції своп на суму 2,8 млрд. грн. а у 2009 році на суму 1431,96 млн. грн. Крім цього, даний інструмент рефінансування використовувався і у 2006 році 373,5 млн. грн. Відповідно процентні ставки за операціями своп становили: 2006 рік-9,5%, 2008 рік-15,1%, березень 2009-23,1%.

Отже, за роки існування вітчизняної банківської системи загалом і перебігу фінансових криз зокрема, законодавцями було напрацьовано достатньо об'ємна база правового забезпечення банківських операцій. Але банківське законодавство щодо регулювання основних показників і виконання зобов'язань банківської системи не можна вважати сформованим у повному обсязі, тому для створення стабільної банківської системи, здатної забезпечувати свої зобов'язання, потрібно втілити в життя всі необхідні зміни в чинному законодавстві, щоб воно відповідало високим світовим стандартам і давало змогу здійснювати банківську діяльність безперебійно, безпечно та на високому рівні.